

Н. В. Добіжа,
к. е. н., доцент кафедри "Фінанси і кредит", Вінницький інститут економіки THEU
К. Ю. Корчевна,
студентка, Вінницький інститут економіки THEU

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ

У статті розглянуто теоретичні, методологічні аспекти організації страхового ринку, проаналізовано його стан у цілому, визначено основні проблеми та подано рекомендації щодо їх подолання.

The theoretical, methodological aspects of organization of insurance market are considered in the article, his state is analysed on the whole, certainly basic problems and recommendations are given in relation to their overcoming.

Ключові слова: страховий ринок, страхування, страхова компанія, фінансова криза.
Key words: insurance market, insurance, insurance company, financial crisis.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розвиток ринку страхових послуг є неможливим, якщо не проводиться аналіз його функціонування та при цьому не визначаються певні методи покращення даної ситуації. Аналіз сучасного стану страхового ринку, тобто визначення певних закономірностей його розвитку, дає можливість розглянути проблеми, що склалися в країні в цілому.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В Україні основні проблеми теорії та практики страхування в умовах ринкової економіки досліджують такі провідні вчені: Базилевич В.Д., Мних М.В., Борисова В.А., Осадець С.С., Внукова Н.М., Охріменко О.О. та ін. Але питання розвитку нових тенденцій страхового ринку постійно потребує детального вивчення.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Головною метою дослідження є аналіз ринку страхування в цілому та визначення основних тенденцій його розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

За останні кілька років у результаті більш виваженої державної політики в галузі страхування вдалося домогтися певної стабілізації у розвитку даного ринку, про що свідчить зростання основних показників, що характеризують стан цього елемента фінансової системи. Однак процес становлення ефективного та надійного національного страхового ринку залишився незавершеним. Попри існуючу позитивну динаміку, український страховий ринок у порівнянні з ринками економічно розвинених країн виглядає слабко. Остаточного не сформована законодавча база, існує диспропорція в розвитку страхових ринків різних регіонів. Неefективність сформованої системи страхування пов'язана також з тим, що в центрі і в регіонах до цих пір немає достатньо чіткого розуміння ролі страхування в соціально-економіч-

них процесах, що відбуваються в суспільстві та інвестиційних можливостей страхового ринку. Всі існуючі в страховій галузі проблеми і протиріччя загострюються у зв'язку з продовженням процесу інтеграції України у світовий ринок.

Як показало дослідження, в силу своєї специфіки страховий ринок відчуває вплив світової фінансової кризи дещо пізніше, ніж інші сфери економіки. Розвиток страхової галузі залежить від фінансової конвергенції, в першу чергу — це інтеграція з банківським та фондовим секторами економіки, а потім промисловість, соціальна сфера та ін. Тут проявляється так званий ефект "хвилі". Це підтверджують результати діяльності українських страховиків за останні роки.

На початок 2011 року в Україні було зареєстровано 456 страхових компаній, з яких 67 компаній займаються страхуванням життя та 389 компаній займаються страхуванням NonLife. Кількість компаній зросла лише на 6 одиниць за рік та зменшилась кількість страховиків, що займаються страхуванням життя на 5 одиниць. За 9 років відбулося зростання кількості страхових компаній на 34,9%. Тобто у 2002 році було зареєстровано 338 страховиків, а в 2010 на 118 компаній більше — 456 СК. Перші 7 років було стабільне збільшення страховиків, тобто до 2009 року. Надалі відбулося зменшення страхових компаній на 19 одиниць, на що безпосередньо вплинула економічна криза, яка почалася у 2008 році. У наступні роки значних змін не відбулося. У 2011 році за 9 місяців кількість зареєстрованих страхових компаній склала 445, що на 6 компаній менше, ніж за той же період у 2010 році. Зміни у кількості компаній, що займаються страхуванням життя, відбулися від 70 компаній у 2010 році до 65-ти у 2011 році за перші три квартали. Для визначення найбільш економічно активних регіонів ми проаналізували густоту розміщення страхових компаній по кожному з них у відповідності співвідношення страховиків у регіоні до кількості страхувальників.

У 2011 році кількість страхових філій по регіонам становила 1603. Найбільша кількість філій знаходиться у Дніпропетровській, Донецькій, Луганській, Львівській областях та у місті Києві. Відповідно у Дніпропетровській знаходиться 114 філій, що складає 7% від загальної кількості та

займає перше місце по кількості філій в Україні, у Донецькій — 6% (91 філія), у Луганській — 6% (94), у Львівській — 6% (99) та у Києві — 7%, відповідно 104 філії страхових компаній. Найменша кількість філій знаходиться у Кіровоградській області та у Чернівецькій. Велика кількість філій відповідає рівню розвинутості соціально-економічної інфраструктури регіону. Середня кількість страхових філій по Україні складає 61 на регіон.

Одним із важливих факторів розміщення страховиків є наявність потенційних споживачів послуг, тобто фізичних осіб та корпоративних клієнтів. Аналіз співвідношення кількості населення та дирекцій страхових компаній по регіонах та в цілому по Україні показав, що кількість страхових компаній на початок 2011 року становила 450 одиниць, кількість населення відповідно складала майже 46 млн осіб, а кількість юридичних осіб складала 1240998. У Житомирській та Черкаській областях найбільша кількість громадян та підприємств, що припадають на одну компанію. У Житомирській області кількість населення на 1 страхову компанію складає 1285,8 тис. осіб та 24735 підприємств на кінець 2011 року, та 1279,7 тис. осіб і 25412 підприємств. Такі незначні зміни відбулися лише завдяки зміні демографічної ситуації в області та кількості суб'єктів підприємницької діяльності, оскільки кількість страхових компаній залишалась сталою і складала лише одну СК. У Черкаській області склалася така ж ситуація, тобто кількість страхових компаній дорівнює одиниці.

Найбільше абсолютне відхилення в меншу сторону по кількості населення на одну страхову компанію склало 17,4 тис. осіб та 411 підприємств, що припадає на 1 страхову компанію. Такі зміни відбулися в Одеській області, що є позитивною тенденцією. Отже, у даному регіоні діяльність страхових підприємств покращилась, адже відбулось збільшення СК на 2 одиниці. У всіх інших регіонах кількість страховиків або зменшилась, або залишилась сталою. Активність на страховому ринку знижується в умовах фінансової та економічної кризи. Для того щоб її активізувати, важливою умовою є стабільність національної валюти та завершення процесів приватизації в основних галузях національного господарства. Бо страховий захист можна здійснювати лише для власника та в умовах нормального функціонування фінансової системи. В умовах зміни форм власності, механізму управління в державному секторі економіки та стабілізації економіки потреба суб'єктів господарської діяльності у захисті своїх майнових інтересів та інтересів працівників від різноманітних ризиків збільшується. Держава також зацікавлена у страховому захисті державного майна та підвищенні соціально-економічної захищеності громадян України.

Найбільш актуальними проблемами розвитку сфери страхування, що обумовлюються наслідками світової фінансової кризи та потребують швидкого вирішення, є:

- зменшення попиту на послуги страхових компаній зі сторони населення та підприємств, що зумовлено погіршенням фінансового стану;

- неповернення депозитних коштів, не тільки достроково, а й після закінчення дії депозитних договорів, перш за все, тими банками, де введено тимчасову адміністрацію або готується введення такої адміністрації (на сьогодні строк затримки повернення окремими комерційними банками перевищує 1 місяць, а сума неповернення становить близько 100 млн грн.);

- недостатній контроль за наявністю полісів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності автовласників;

- відсутність страхового ринку дієвого механізму щодо недопущення демпінгу на ринку та штучного зниження платоспроможності страховиків [4, с. 26].

Унаслідок накопичених проблем, а також у випадку пасивної державної політики та якщо не буде вжито належних системних кроків, очікуються:

- різке зменшення обсягів активів страховиків;
- поширення демпінгу на страховому ринку унаслідок зростання загрози банкрутства;
- хвиля шахрайств, пов'язаних з неможливістю погашення кредитів;
- ймовірне банкрутство значної кількості компаній перестраховальників [5, с. 21].

Довіра до страхування як інституту соціально-економічного захисту є однією з необхідних передумов розвитку страхового бізнесу. Для відновлення довіри до страхової галузі потрібно:

- поступово замінити обов'язкове державне страхування безпосереднім відшкодуванням з державного бюджету за рахунок коштів, передбачених на утримання відповідних державних органів;

- впровадити нові ефективні та привабливі для населення форми фінансових послуг, зокрема таких, як надання кредитів під заставу страхових полісів тощо;

- інформувати населення через засоби масової інформації про стан страхового ринку і рівень державного контролю за його діяльністю.

ВИСНОВКИ

Отже, провівши аналіз ринку страхових послуг за останні роки, можна зробити висновок, що економічна криза, яка вплинула на всі сфери економіки, все ж таки суттєво не позначилась на розвитку страхування в Україні. Недосконалість системи страхування, як у будь-якій країні, пов'язана з відсутністю державної політики у соціально-економічному розвитку, недоліках податкового законодавства та нестабільністю фінансового середовища країни в цілому.

Основними напрямками розвитку страхового ринку є вирішення вищезгаданих проблем, а також покращення страхових послуг, створення конкурентоспроможного середовища та вдосконалення шляхів взаємодії страховиків та страхувальників. Подальший розвиток страхової сфери прямо залежить від визначення основних проблем її функціонування та вирішення їх у майбутньому.

Література:

1. Офіційна інтернет-сторінка Державної комісії з регулювання ринку фінансових послуг [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційна інтернет-сторінка Державної комісії з регулювання ринку фінансових послуг [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dfr.gov.ua>
3. Мухіна О. В. Страхувальний ринок України: стан та проблеми розвитку / О. В. Антонюк // Інвестиції: практика та досвід. — №3. — 2010. — С. 50—52.
4. Захарченко В. С. Страхувальний ринок в Україні: стан, проблеми, перспективи / В. С. Захарченко // Національна оборона і безпека. — 2008. — №6. — С. 26.
5. Ходько Р. М. Вітчизняне страхування рухається до світових стандартів / Р. М. Ходько // Галицькі контракти. — 2009. — №2. — С. 21.
6. Попрозман О. І. Стан страхового ринку України в умовах кризи / О. І. Попрозман // Формування ринкових відносин в Україні. — № 6 (109). — 2010. — С. 140—142.
7. Сіренко І. Аналіз розвитку страхового ринку та оцінка його перспектив / І. Сіренко // Страхова справа. — № 3 (35). — 2009. — С. 23—25.
8. Роєнко Л. А. Страхування може стати локомотивом розвитку економіки. / Л. А. Роєнко // Україна Бізнес Ревю. — № 52 (1121). — 2011 — С. 36—37.
9. Страхові ринки України й Росії в умовах фінансової кризи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://library.if.ua/articles/article-46/>

Стаття надійшла до редакції 05.12.2012 р.